

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL X, NO 19, STIP, 2025

ГОД. 10, БР. 19
ШТИП, 2025

VOL. X, NO 19
STIP, 2025

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 10, Бр. 19
Штип, 2025

Vol. 10, No 19
Stip, 2025

PALMK, VOL 10, NO 19, STIP, 2025

DOI:

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Würzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Ева Ѓорѓиевска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Ева Ѓорѓиевска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Eva Gjorgjievska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Eva Gjorgjievska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ева Ѓорѓиевска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Eva Gjorgjievska, Editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Elena Shalevska

SENTENCE STRUCTURE IN HUMAN AND AI-GENERATED TEXTS: A COMPARATIVE STUDY

25 Mehmet Kahraman

SÖZLÜKLERDE ALAN ETİKETLERİNİN İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ‘KAZAK TİLİNİN TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ’ ÖRNEĞİ

Mehmet Kahraman

A STUDY ON THE FUNCTIONS OF FIELD LABELS IN DICTIONARIES: THE EXAMPLE OF “KAZAK TİLİNİN TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ”

37 Марија Леонтиќ

СИНТАГМИ СО ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH A PARTICIPLE IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

47 Марија Соколова

УПОТРЕБАТА НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ ЧИТКО/ЧИТЛИВО И ГЕНЕТСКИ/ГЕНЕТИЧКИ

Marija Sokolova

THE USE OF PARONYM PAIRS READABLE / LEGIBLE AND GENETIC / GENETICS

55 Hana Peloušková

IST DAS MULTILINGUALE KORPUS INTERCORP EINE GEEIGNETE MATERIALQUELLE FÜR KONTRASTIVE UNTERSUCHUNGEN VON PHRASEM-KONSTRUKTIONEN?

Hana Peloušková

IS THE MULTILINGUAL CORPUS INTERCORP A SUITABLE SOURCE OF MATERIAL FOR CONTRASTIVE ANALYSES OF PHRASEME CONSTRUCTIONS?

- 65 Brikena Kadzadej, Admira Nushi**
ÜBER GRENZEN HINWEG: EINE EMPIRISCHE ERFORSCHUNG DER
DEUTSCH-ALBANISCHEN ZWEISPRACHIGKEIT
Brikena Kadzadej, Admira Nushi
ACROSS BORDERS: AN EMPIRICAL EXPLORATION OF GERMAN
ALBANIAN BILINGUALISM

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 77 Jasmina Mojsieva-Gusheva**
ПРИСУСТВОТО НА МАГИЧНИОТ РЕАЛИЗАМ ВО ПРОЗАТА НА ЖИВКО
ЧИНГО
Jasmina Mojsieva-Gusheva
THE PRESENCE OF MAGIC REALISM IN THE NOVEL AND SHORT STORY
OF ŽIVKO ČINGO
- 91 Софија Иванова, Ранко Младеноски**
СИНОНИМНИТЕ ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА ДРАМА ОД
ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК
Sofija Ivanova, Ranko Mladenoski
THE SYNONYMOUS CHARACTERS WITH THE ACTING FUNCTION OF
HELPERS IN THE MACEDONIAN DRAMA FROM THE FIRST HALF OF THE
20TH CENTURY
- 103 Mauro Dujmović, Sunčana Tuksar**
AI-DRIVEN COMMUNICATION: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN SHAPING CONSUMERISM AND SOCIAL CONTROL IN *BRAVE NEW
WORLD* AND *NINETEEN EIGHTY-FOUR*
- 115 Luisa Emanuele**
LA PRIGIONE DEL LUSO E DELLA FAMA. L'IDENTITÀ FITTIZIA DA
FITZGERALD ALLA CONTEMPORANEITÀ DIGITALE
Luisa Emanuele
THE PRISON OF LUXURY AND FAME. FICTITIOUS IDENTITY FROM
FITZGERALD TO DIGITAL CONTEMPORANEITY
- 127 Zeki Gürel**
HALİD ZİYA UŞAKLIGİL'İN NEMİDE ADLI ROMANI ÜZERİNE
Zeki Gürel
A STUDY ON HALID ZIYA UŞAKLIGİL'S NOVEL "*NEMİDE*"
- 135 Lindita Kazazi, Aterda Lika**
LATRADUZIONE DELLA POESIA ITALIANA NELL'ALBANIA DITTATORIALE
– IL CASO DI NIKOLLË DAKAJ TRA LA RESISTENZA E LA PERSECUZIONE
Lindita Kazazi, Aterda Lika
THE TRANSLATION OF ITALIAN POETRY IN DICTATORIAL ALBANIA - THE
CASE OF NIKOLLË DAKAJ – BETWEEN RESISTANCE AND PERSECUTION

КУЛТУРА / CULTURE

- 149 Катица Кулавкова**
НАРЦИЗМОТ НА МАЛИТЕ РАЗЛИКИ И БАЛКАНИЗАЦИЈАТА
Katica Kulavkova
THE NARCISSISM OF MINOR DIFFERENCES AND BALKANIZATION
- 159 Туркан Олцај**
ПИОНЕРИТЕ НА БУГАРСКАТА ПРЕРОДБА НА СТРАНИЦИТЕ НА
ТУРСКОТО СПИСАНИЕ „ШЕХБАЛ“
Türkan Olcay
THE PIONEERS OF THE BULGARIAN REVIVAL ON THE PAGES OF THE
TURKISH MAGAZINE “SHEHBAL”
- 169 Özge Nur Ünal**
ŞAMANİZM VE ESKİ TÜRK İNANÇ SİSTEMİNDEN İZLER TAŞIYAN BİR
DÜĞÜN RİTÜELİ: TAVUK GETİRME OYUNU
Özge Nur Ünal
A WEDDING RITUAL WITH TRACES OF SHAMANISM AND THE OLD
TURKISH BELIEF SYSTEM: CHICKEN FETCHING GAME

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 181 Kamran Akhtar Siddiqui**
ATTITUDES OF BUSINESS UNDERGRADUATES TOWARDS ENGLISH-
MEDIUM INSTRUCTION FOR THEIR ACADEMIC AND PROFESSIONAL
CAREER ASPIRATIONS: A CASE STUDY
- 191 Anastasija Anastasova, Nina Daskalovska**
LANGUAGE PROFICIENCY AND SPEAKING ANXIETY IN MACEDONIAN
LEARNERS OF ENGLISH
- 203 Martina Mihaljević, Maja Pivčević**
TRAITEMENT DES ERREURS ORALES EN FLE – ATTITUDES ET
PRÉFÉRENCES
Martina Mihaljević, Maja Pivčević
ORAL ERRORS TREATMENT IN FLE CLASSROOM: ATTITUDES AND
PREFERENCES
- 215 Jonida Bushi, Ema Kristo**
DIE ROLLE DER GESCHICHTE BEIM ERLERNEN VON FREMDSPRACHEN:
EIN BESONDERER FOKUS AUF DIE DEUTSCHE SPRACHE
Jonida Bushi, Ema Kristo
THE ROLE OF HISTORY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES: A
SPECIAL FOCUS ON THE GERMAN LANGUAGE

227 Marisa Janku

ARBEIT MIT KÜNSTLICHER INTELLIGENZ IM DEUTSCHUNTERRICHT:
EINE FALLSTUDIE AM BEISPIEL VON CHATGPT

Marisa Janku

WORKING WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN GERMAN LESSONS: A
CASE STUDY USING THE EXAMPLE OF CHATGPT

235 Kevin Simonov, Nina Daskalovska

WHEN ARE STUDENTS AT THEIR PEAK PERFORMANCE?

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

247 Марина Димитриева-Ѓорѓиевска

ОПОЗИТНОСТА КАКО ОСНОВА НА РОМАНОТ „СВЕТОТ ШТО ГО
ИЗБРАВ“ ОД КАЛИНА МАЛЕСКА

Marina Dimitrieva-Gjorgievska

OPPOSITION AS THE FOUNDATION OF THE NOVEL *THE WORLD I
CHOSE* BY KALINA MALESKA

ДОДАТОК / APPENDIX

259 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

УПОТРЕБАТА НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ ЧИТКО/ЧИТЛИВО И ГЕНЕТСКИ/ГЕНЕТИЧКИ

Марија Соколова

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, С. Македонија
marija.sokolova@ugd.edu.mk

Апстракт: Поради сличниот изговор на паронимите, во нашиот јазик многу често се случува да дојде до погрешна употреба на паронимскиот пар во различен контекст. Причините за неправилна употреба на паронимите може да бидат од најразлична природа, почнувајќи најпрвин од невнимание, па неправилен изговор, недоволно познавање на јазикот и нискиот степен на образование. Во случаи кога не се знае да се употреби соодветен еквивалентен збор од мајчиниот јазик, понекогаш се употребува интернационален збор кој е сличен по звучност и по значење. Во овој труд, преку спроведена анкета, прикажана е употребата на паронимите од паронимските парови читко/читливо и генетски/генетички.

Клучни зборови: *чиџко, чиџливо, џенетџски, џенетџички, џароними, џаронимски џарови, синоними.*

1. Вовед

Во домашната литература, паронимијата главно е анализирана од теоретски аспект. Недостасуваат пообемни и подетални истражувања за одредени паронимски парови. Праксата покажува дека говорителите имаат потешкотии и често грешат при правилната употреба на паронимите.

Постојат повеќе причини поради кои доаѓа до замена на паронимските парови во современиот македонски јазик:

- неправилен изговор;
- недоволно познавање на јазикот;
- нискиот степен на образование;
- повеќезначноста на зборовите и др.

За да се утврди дали правилно се употребуваат паронимските парови читко/читливо и генетски/генетички направени се две анкети на студенти. Со анкетирањето се опфатени 444 студенти од високообразовните институции во државата, при што *Анкетата 1* е пополнета од 216 студенти, а *Анкетата 2* е пополнета од 228 студенти од:

- Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ – Скопје;
- Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип;
- Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола;
- Државен универзитет – Тетово.

Анкетите се спроведени во периодот од март до јули 2015 година. Различната местоположба на факултетите овозможува рамномерна застапеност, со што можеме слободно да кажеме дека резултатите од ова истражување подеднакво важат за целата територија на Република Македонија. Анкетирани се млади лица (студенти) на возраст од 18 до 25 години. Во испитувањето се опфатени 387 македонски студенти и 57 студенти од други националности (40 Албанци, 7 Турци, 3 Срби, 3 Власи, 2 Бошњаци, 1 Ром и 1 Американец). Од вкупниот број испитаници, 349 се од женски пол или 78,6 % од анкетираните, а 95 се од машки пол. Најбројни се студентите од факултетите за општествени науки, 393 или 88,5 % од вкупниот број анкетирани, а 51 студент се од техничките факултети. Бројната застапеност на анкетираните лица по пол, градови и факултети се дадени во табела 1 и табела 2.

Табела 1. Бројна застапеност на анкетираните лица по пол, градови и факултети во *Анкетата 1*

Град	Факултети од технички науки			Факултети од општествени науки			Вкупно машки	Вкупно женски	Вкупно
	машки	женски	вкупно	машки	женски	вкупно			
Битола	3	4	7	3	36	39	6	40	46
Скопје	11	9	20	16	54	70	27	63	90
Тетово	0	0	0	8	18	26	8	18	26
Штип	0	0	0	6	48	54	6	48	54
Вкупно	14	13	27	33	156	189	47	169	216

Табела 2. Бројна застапеност на анкетираните лица по пол, градови и факултети во *Анкетата 2*

Град	Факултети од технички науки			Факултети од општествени науки			Вкупно машки	Вкупно женски	Вкупно
	машки	женски	вкупно	машки	женски	вкупно			
Битола	1	0	1	3	28	31	4	28	32
Скопје	11	12	23	12	61	73	23	73	96
Тетово	0	0	0	10	30	40	10	30	40
Штип	0	0	0	11	49	60	11	49	60
Вкупно	12	12	24	36	168	204	48	180	228

2. Методи, техники и инструменти на истражувањето

При анализата на анкетите беа користени статистичкиот и дескриптивниот метод. Како еден од начините за одредување дали зборовите се пароними или не беше користен методот на супституција. За спроведување на испитувањето беше користена техниката анкетирање. Со употреба на две посебни анкети се овозможи тие да бидат кратки, а сепак да бидат опфатени поголем број различни пароними.

Пред почетокот на анкетата студентите беа запознаени со предметот, целите и задачите на анкетата. Им беше дадено појаснување како да се одговара и беа замолени за објективност при одговарањето без да се договараат.

Анкетата беше анонимна. Со ова се влијаеше на објективноста при одговарањето.

Од испитаниците се бараа следниве податоци: име и место на факултетот, националност, место и година на раѓање, датум и пол. Овие податоци ни беа потребни за да можеме да направиме подетална статистичка анализа на истражувањето.

Дополнително, за ова истражување користени беа: ТРМЈ – Толковен речник на македонскиот јазик (I-VI том) во издание на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, РМЈ – Речник на македонскиот јазик од Зозе Мургоски, РМЈС – Речник на македонски јазик со српскохрватски толкувања (I-III том), ПР – Правописен речник на македонскиот литературен јазик од Кирил Конески, СЛ – Современ лексикон на странски зборови и изрази од Љубо Микуновиќ и др.

3. Резултати од истражувањето

Двете анкети беа успешно спроведени бидејќи наидовме на одличен прием од страна на испитаниците. Генерален заклучок е дека анкетираниите (студентите) многу полесно ги одговорија прашањата што беа со заокружување, дополнување и поврзување отколку со пишување, односно толкување.

Паронимите се едни од потешките зборови во македонскиот јазик. Често не им се знае нивното точно значење и доаѓа до нивна погрешна употреба. Таков е и случајот со паронимскиот пар *читјко/читјливо*, што може да се види од табела 3.

Табела 3. Добиени одговори за „читко“ и „читливо“

Одговор	Факултети од технички науки	Факултети од општествени науки	Машки	Женски	Вкупен број на одговори
читко напишано	21	95	18	98	116
читливо напишано	6	78	24	60	84
неодговорено	0	16	5	11	16

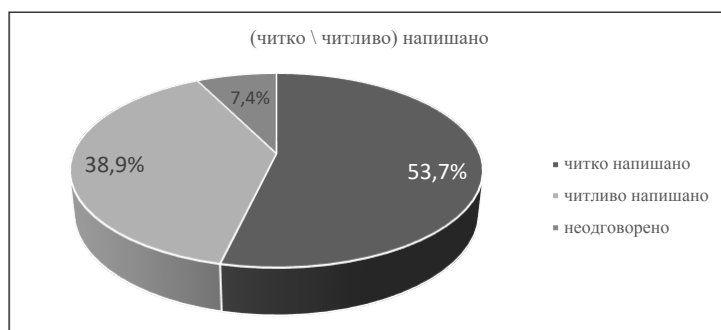
Во случајот со парот на зборови **чийќо** и **чийливо**, резултатите од анкетата покажуваат дека 53,7 % од анкетираниите како прилог за зборот напишано го употребиле зборот **чийќо**, а 38,9 % го употребиле зборот **чийливо**. Прилично се поделени одговорите за употребата на овој пар зборови. Дали резултатите навестуваат дека овие зборови претставуваат пример за синоними, бидејќи значењето на двата збора им е слично? Ова го потврдува и ТРМЈ (2014) каде стои:

читко *йрил.* в. читливо.

читлив (читливо), читливиот *йрид.* Што може лесно да се чита.

Според ова, двата збора се заменливи во ист контекст и сосема е сеедно кој збор ќе го употребиме. Пораката ќе биде јасно пренесена и во едниот и во другиот случај.

Но, дали прилозите **чийќо** и **чийливо** можеме да ги разгледуваме единствено како синоними? Анализирајќи ги одговорите се поставува прашање кон што нè упатува постоењето на разлика во одговорите помеѓу **чийќо** и **чийливо**? Зошто поголем број од студентите повеќе се определиле за **чийќо** отколку за **чийливо** (в. слика 1)? Сметаме дека причина за ова е јазичната економија, односно од два збора кои слично звучат, а исто значат најмногу и најчесто се употребува пократкиот збор, односно зборот со помалку букви (во случајот **чийќо**).

Слика 1. Процентуална застапеност на добиените одговори за „читко“ и „читливо“

Практично гледано **чийќо** и **чийливо** можеме да ги разгледуваме и како пароними. Праксата покажува дека **чийливо** се употребува кога е во прашање разбирливост на ракописот, а **чийќо** кога е во прашање разбирливост на четиво, лекција, книга. Според ова, тие се незаменливи едни со други во ист контекст. Да ги разгледаме следниве примери:

Писмената работа беше **чийливо** напишана. Четивото од учебникот беше **чийќо**.

Метафоричното значење се врзува само за придавката **чийќо**, додека примарното значење останува на придавката **чийливо**. Незаменливоста на зборовите едни со други е доволен услов парот зборови **чийќо** и **чийливо** покрај синоними да ги сметаме и за пароними. Ова само потврдува дека тешко може да се постави граница помеѓу синонимите и паронимите.

Честопати еден ист пар на зборови може да бидат и пароними и синоними, зависно од тоа како се гледа на нив.

Сега се наметнува прашањето, зошто тогаш да употребуваме два слични збора за иста работа? Не би требало да бидеме престоги во однос на ова прашање, бидејќи тоа е, всушност, шаренилото, богатството на еден јазик. Не треба да заборавиме дека јазикот е отворен систем кој временски е подложен на промени. Така, некои зборови кои поретко или воопшто не се употребуваат исчезнуваат, додека нови се воведуваат. Тоа е долготраен процес. Воведувањето нови зборови, најчесто интернационализми, е поради немањето соодветни наши зборови, особено во сферата на информатичката технологија.

Дополнително, разгледана беше и употребата на паронимскиот пар *генетски/генетички*, што може да се види од табела 4.

Табела 4. Добиени одговори за „генетски“ и „генетички“

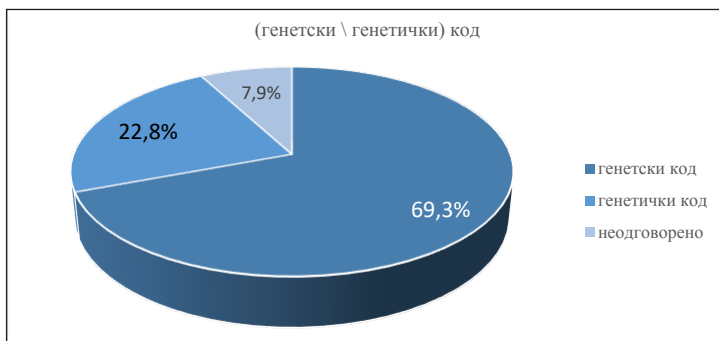
Одговор	Факултети од технички науки	Факултети од општествени науки	Машки	Женски	Вкупен број на одговори
генетски код	20	138	35	123	158
генетички код	4	48	9	43	52
неодговорено	0	18	4	14	18

Околу неразбирањето и неразликувањето на паронимските парови голем удел имаат и речниците. Доколку се погледнат трите веќе постоечки речници во македонскиот јазик: ТРМЈ (2003), РМЈ (2005) и ПР (1999), може да се забележи дека тие не се целосно усогласени.

- Во ТРМЈ (2003):

генетски нема

генетички, генетика ж. (биол., мед.) Наука за развитокот на организмите, наследувањето на определени особини и нивна применливост. *Хумана генетика*. || генетички, генетичкиот прид.

Слика 2. Процентуална застапеност на добиените одговори за „генетски“ и „генетички“

- Во PMJ (2005):

генетски прид. (и генетички) **1.** што се однесува на генетика или гени, наследен генетски материјал. **2.** од, за, во или што се однесува на настанок или зачеток. • **генетски инженеринг** видоизменување на особините на еден организам со манипулирање на генетскиот материјал. **генетски отпечатоци** анализа на ДНК од ткивото или течностите на телото, со цел да се изврши идентификација на лицето или лицата итн. **генетски ѝрид.**

генетички нема

← Во ПР (1999):

генетски (од *џенеза*)

генетички (од *џенетика*)

Всушност, во ТРМЈ (2003) немаме толкување за зборот *џенетиски*, а имаме толкување за зборот *џенетички*. И обратно, во PMJ (2005) имаме толкување за придавката *џенетиски*, но немаме толкување за придавката *џенетички*.

Толкувањето на придавката *џенетички* од ТРМЈ (2003) е многу слично со толкувањето на зборот *џенетиски* во PMJ (2005).

Што вели спроведената анкета?

Од вкупно анкетираниите, 69,3 % одбрале *џенетиски* код, наспроти 22,8 % кои одбрале *џенетички* код. Мал број од студентите, 7,9 % не знаеле да направат разлика помеѓу овие две придавки и не го одговориле прашањето.

Се согласуваме со ПР (1999) во однос на тоа дека во македонскиот литературен јазик постојат и се употребуваат и двата збора и *џенетиски* и *џенетички* (в. слика 2). Но, дали овој пар на зборови претставуваат пароними?

Факт е дека парот *џенетиски* и *џенетички* звучат слично, но сосема погрешна порака би се пренела доколку се заменат. Нивната замена би го променила контекстот на реченицата. Затоа тие се незаменливи во ист контекст. Ова јасно ги прави пароними.

Според истражувањата на Б. Тафра (Taфра, 2005) услов два збора да претставуваат пароними е тие да се истокоренски зборови или да имаат иста зборообразувачка основа. Во нашиот случај *џенетиски* потекнува од *џенеза* (генетски < гене́за), а *џенетички* потекнува од *џенетика* (генетички < генетика). Значи, *џенетиски* и *џенетички* не се синоними, иако многу често им се меша употребата.

Паронимите креираат паронимски гнезда. Но, што е со *џенски/џенетиски*, како и *џенетиски/џенетички*? А *џенски/џенетички*? Дали и тие се пароними? Сметаме дека овие парови исто се пароними. Единствено што парот *џенски/џенетички* поради големата звучна и графолошка разлика би го сметале за нетипични (делумни) пароними.

Во нашиот литературен јазик не постои збор *џенски*, но сметаме дека би требало да се диференцира таков збор чијшто корен би бил зборот *ген* (*џенски* < *ген*). Да ја погледнеме реченицата:

Генскиите мутации можат да бидат наследени од родителите или да се стекнат за време на животноот тек на единката.

Сепак, при дефинирање на значењето на стручните зборови мора да се консултираат соодветните стручни лица за да не дојде до пренесување на погрешна порака.

4. Заклучок

Двете анкети успешно беа одговорени од страна на испитаниците. Забележавме дека некои пароними се доближуваат до синонимите, но сепак не може секогаш да се употребат и двата збора во различен контекст, а тоа всушност и ги прави да бидат пароними. Од анкетата може да се забележи дека поголемиот број испитаници можат да ја разграничат употребата на читко/читливо и генетски/генетички кога треба да направат поврзување со даден збор, но има и испитаници кои не го разграничуваат значењето на дадените паронимски парови.

Користена литература

- Вишнякова, О. В. (1984). *Паронимы в русском языке*. Москва: Высшая школа.
- Вишнякова, О. В. (1987). *Паронимы современного русского языка*, издание второе, переработанное и дополненное. Москва: Русский язык.
- Драгићевић, Р. (2007). *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Тафра, Б. (2005). *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- TRMJ (2003) – Толковен речник на македонскиот јазик, том I, А – Ж. Скопје: ИМЈ „Крсте Мисирков“.
- TRMJ (2014) – Толковен речник на македонскиот јазик, том VI, Т – Ш. Скопје: ИМЈ „Крсте Мисирков“.

Marija Sokolova

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

The Use of Paronym Pairs Readable / Legible and Genetic / Genetics

Abstract: Due to their similar pronunciation, paronyms in the Macedonian language are often used incorrectly in different contexts. The reasons for the incorrect use of paronyms can be of a very diverse nature, starting first from carelessness, then incorrect pronunciation, insufficient knowledge of the language and a low level of education. In situations where an appropriate equivalent word in the native language is unknown, speakers often resort to using an international word that sounds and means something similar. This paper uses a survey to examine whether the paronym pairs “readable” / “legible” and “genetic” / “genetics” are used correctly.

Keywords: *readable; legible; genetic; genetics; paronyms; paronym pairs; synonyms.*

ГОД. 10
БР. 19

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. X
NO 19